

A kistélepülések szociális ellátottsága

Tartalom

Bevezető	1
A kistélepülések főbb demográfiai jellemzői	1
A szolgáltatások elérhetősége	1
Szolgáltatók, férőhelyek, ellátottak	3
Fenntartók	4
Összefoglalás	5
Irodalomjegyzék	5

Bevezető

Kiadványunkban a szociális ellátórendszerben, a szolgáltatások elérhetőségében, hozzáférhetőségében mutatkozó területi különbségeket vizsgáljuk a 2014. évi adatok, valamint a témakörrel foglalkozó tanulmányok alapján, különös tekintettel az elmúlt öt évben történt változásokra. A szociális ellátások köréből a kistélepülések lakosait leginkább érintő, az elsősorban időskorúak által igénybe vett alapszolgáltatásokra: a házi segítségnyújtásra, a szociális étkeztetésre, a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásra, az idősek nappali ellátására, valamint a fogyatékossgal élő személyek részére nyújtható támogató szolgálatra fókuszáltunk.

A kistélepülések főbb demográfiai jellemzői

A kistélepülések meghatározása a lakónépesség számával függ össze. Általában az 500 főnél kisebb lélekszámúakat aprófalvaknak, az 500 és 999 fő közöttieket kistelepüléseknek nevezik, bár a szakirodalom nem teljesen egységes ebben a tekintetben. Az aprófalvak a hazai településrendszer meghatározó, sajátos, sok közös vonással rendelkező elemei, amelyek azonban nem tekinthetők egységes csoportnak, az elmúlt években a különböző kutatások számos típust különítettek el (Bajmócy P. – Balogh A. 2002, Balogh A. 2008, G. Fekete É. 2013). Elemzésünkben az 1000 főnél nem népesebb településeket értjük kistélepülések alatt.

A lakosság száma a magyarországi helységek több mint felében (56,4%) nem érte el az 1000 főt 2014-ben, és e településeken élt az ország népességének 7,7%-a. Ezek a községek elsősorban Nyugat- és Dél-Dunántúlon, valamint Észak-Magyarországon alkotnak összefüggő térségeket. Számos kutatás bizonyítja, hogy a településnagyságnak meghatározó szerepe van a települési egyenlőtlenségek kialakulásában, tanulmányok sora világít rá a legkisebb helységeket kedvezőtlen gazdasági, infrastrukturális és demográfiai helyzetére (Balogh A. 2008, Kovács K. 2013, Németh N. 2009). A szociális ellátások iránti igényt a települések korösszetétele jelentősen befolyásolja: minél idősebbek a településen élők, annál inkább valószínűsíthető, hogy nagyobb számú a szociálisan rászoruló ember. Az elöregedés – Budapest mellett – legintenzívebben a kisebb falvakat érinti, amint ezt az időskorúak népességen belüli aránya, valamint az öregedési index¹ mutatja.

1. tábla

Az idős népesség aránya és az öregedési index a települések népességnagyság-kategóriája szerint, 2015. január 1.

Népességnagyság-kategória, fő	65 éves és idősebbek aránya	Öregedési index
– 499	18,9	134,3
500– 999	17,6	121,4
1 000– 1 999	17,1	114,4
2 000– 4 999	17,0	112,9
5 000– 9 999	17,1	112,8
10 000–19 999	17,2	113,3
20 000–49 999	18,3	125,0
50 000–99 999	18,4	132,0
100 000–	17,7	126,3
Budapest	19,4	145,2
Ország összesen	17,9	123,6
1000 alatt	18,1	126,2
1000 –	17,9	123,4

A szolgáltatások elérhetősége

A szociális törvény meghatározza azokat a szolgáltatásokat, gondozási formákat, amelyekről az önkormányzatoknak az egyes településeken gondoskodniuk kell. A szociális szektor jelenlegi szabályozási és finanszírozási rendszere sok esetben figyelmen kívül hagyja a településszerkezetből, illetve a településeken végbemenő gazdasági-társadalmi folyamatokból eredő problémák nagy részét, a helyben élők ellátási igényeit vagy az önkormányzat teherbíró képességét, és a szolgáltatások működtetését legtöbbször a helységek lakosságszámához köti. Az előírás sem mennyiségi, sem tartalmi elemeket nem tartalmaz, megelégszik az ellátás biztosításának tényével. A lakosságszámhoz igazodó ellátási kötelezettségek azonban nem garantálják a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést. A kisebb falvakban lényegesen kevesebb a kötelezően ellátandó feladatok köre: a szociális alapszolgáltatások közül jelenleg csak az étkeztetés és a házi segítségnyújtás megszervezése kötelező minden települési önkormányzat számára, azzal az engedménnyel, hogy a 600 lakosnál kisebb lélekszámú településeken az alapszolgáltatásokat falugondnokok, a 70 és 400 fő közötti lélekszámú falvakban, továbbá külterületi lakott helyeken tanyagondnokok alkalmazásával is biztosíthatják.

¹ Az idős népességnek (65– éves) a gyermekkorú népességhez (0–14 éves) viszonyított arányát fejezi ki.

2. tábla

Az egyes szociális alapszolgáltatásokat nyújtó települések aránya népességnagyság-kategória szerint

(%)

Népességnagyság-kategória, fő	Házi segítségnyújtás		Szociális étkeztetés		Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás		Támogató szolgáltatás		Idősek nappali ellátása	
	2009	2014	2009	2014	2009	2014	2009	2014	2009	2014
– 499	74,3	92,3	70,5	82,2	49,8	57,5	51,2	73,2	23,4	36,4
500– 999	76,6	94,8	79,5	89,2	48,5	58,2	53,3	76,1	23,7	33,5
1 000– 1 999	81,7	95,7	83,5	91,3	52,0	58,8	52,6	73,4	31,0	39,0
2 000– 4 999	89,6	96,2	88,4	92,5	59,1	57,6	53,5	74,9	55,0	59,1
5 000– 9 999	98,5	100,0	97,0	98,4	61,7	64,3	59,4	75,2	78,2	82,2
10 000–19 999	97,6	98,8	100,0	100,0	66,3	67,5	72,3	84,3	91,6	90,4
20 000–49 999	100,0	100,0	100,0	100,0	87,8	82,5	85,4	87,5	100,0	100,0
50 000–99 999	100,0	100,0	100,0	100,0	90,9	81,8	100,0	100,0	90,9	100,0
100 000–	100,0	100,0	100,0	100,0	87,5	71,4	100,0	100,0	100,0	100,0
Budapest	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ország összesen	80,8	94,7	80,2	88,5	53,1	58,9	53,9	74,8	35,4	44,3
1000 alatt	75,2	89,2	73,9	84,8	49,3	57,8	52,0	74,3	23,5	35,4
1000 –	87,8	96,7	88,2	93,3	57,8	60,4	56,4	75,5	50,4	55,7

Az alapvető ápolási, gondozási feladatokat magában foglaló **házi segítségnyújtást** 2014-ben a települések 95%-ában lehetett igénybe venni, ez előrelépést jelent az öt évvel korábbi állapothoz képest (2009-ben 81% volt), de még mindig nem értük el a teljes lefedettséget. Az ellátottság továbbra is függ a települések nagyságától, ráadásul gyakran nem a szolgáltatás, hanem csak a hozzáférés biztosított helyben. Ez azt jelenti, hogy ezek a helységek ún. bevont településként részesülnek a gondozásból, vagyis egy központi helyen lévő intézmény szervezi a környező helyek ellátását, a gondozók pedig vándorolnak a települések között. A házi segítségnyújtást helyben működtető települések aránya az 1000 fő alatti falvaknál 13, míg országos szinten 33%.

A **szociális étkeztetés** – azaz a rászorulóik részére legalább napi egyszeri meleg étel – a másik olyan gondoskodási forma, amelyet mindegyik településen biztosítani kell. Országos lefedettsége alatta marad a házi gondozásénak, 2014-ben a települések 89%-ában állt rendelkezésre. Itt is megfigyelhető az urbanizációs lejtő, a hozzáférés valószínűsége a helységek lélekszáma mentén lefelé haladva csökken, legrosszabb helyzetben a legkisebb falvak vannak. Különbség viszont, hogy az ellátást működtető és az ellátásba bevont települések egymáshoz viszonyított aránya mind az ország egészében (82–18%), mind az 1000 fő alatti kategóriában (45–55%) magasabb, mint a házi gondozás esetében.

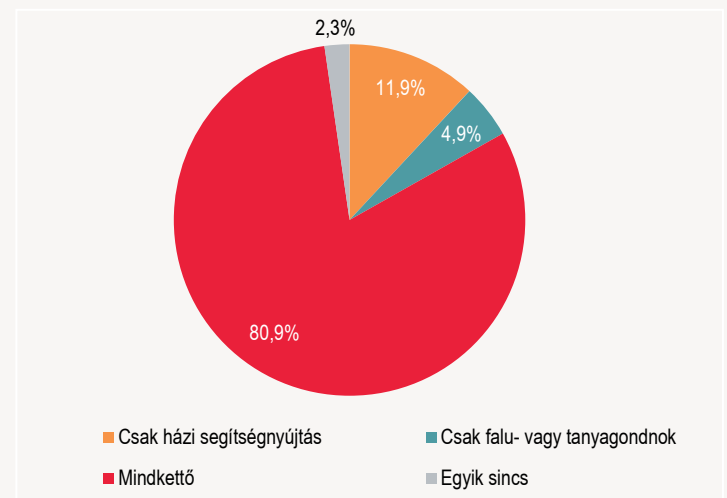
A települési hátrányok csökkentése és az életfeltételek javítása érdekében a kistélepüléseken egyes szociális szolgáltatások **falugondnok**, illetve **tanyagondnok** segítségével is biztosíthatók. A falugondnok sajátos helyet foglal el a szociális szolgáltatások rendszerében: munkájában az alapellátási feladatok a meghatározók, de számos olyan tevékenységet (a helyi focicsapat szállításától a hőeltakarításig) is végez, ami túlmutat a klasszikus szociális feladatokon. Mivel a jogszabály csak nagy vonalakban határozza meg a szolgáltatás tartalmát, tevékenységi körét, a gyakorlatban igen különböző megoldásokkal találkozhatunk.² A feladatokat nagymértékben befolyásolja a település népességszáma, összetétele, közlekedés-földrajzi helyzete, a meglévő közszolgáltatások, sőt, a falugondnok neve is (Rácz K. 2008, Varga G. K.). A szakemberek egyöntetű véleménye, hogy a falugondnoki szolgálat lényegesen javította az ellátásokhoz való hozzáférés esélyét azzal, hogy fizikailag is közelebb hozta azokat a rászorulókhöz, továbbá a már működő szolgáltatások hatékonyságát is emelte (Kostyál L. A. 2009, Rácz K. 2008, Váradi M.–Schwarcz Gy. 2013, Varga G. K.).

Egy aprófalú polgármestere szerint pedig „megállna az élet, ha ezt az egész falugondnokságot úgy, ahogy van, megszüntetnék” (Rácz K. 2008). Problémát az jelenthet, ha az önkormányzatok a falugondnoki szolgálattal próbálják meg helyettesíteni a házi segítségnyújtást. Ezt a szerepvárat a falu/tanyagondnok sem szaktudása – a munkakör betöltésének nem feltétele a szociális szakmai képesítés³ –, sem sokrétű, de a gondozási feladatoktól eltérő tevékenységei miatt nem tudja feloldani, és nehezen pótolhatja a szakképzett gondozókat.

Kíváncsiak voltunk, hogy azokon a településeken, ahol nem biztosított a házi segítségnyújtás, vajon működik-e legalább falu- vagy tanyagondnok. A 600 fő alatti falvak túlnyomó többségében (közel 81%-ában) házi gondozást és falugondnoki szolgálatot is igénybe lehet venni, 4,9%-ában azonban csak falu- vagy tanyagondnok áll rendelkezésre, 2,3%-ában pedig egyik sem. (Ez utóbbi arány az 1000 fő alattiaknál 3,1%.)

1. ábra

A 600 fő alatti települések megoszlása házi segítségnyújtás és falu/tanyagondnoki szolgáltatás biztosítása szerint, 2014

N=1266

² A falugondnoki szolgáltatás tartalmát, a segítségnyújtás körét a települési önkormányzatok saját rendeleteikben szabályozhatják a helyi szükségleteknek megfelelően.

³ A szociális intézményekben foglalkoztatottak képesítési előírásait az 1/2000. (I.7.) SZCSM rendelet (a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről) tartalmazza.

A súlyos fogyatékossgal élők számára személyi segítséget és szállítást biztosító **támogató szolgálat** 2009-ben, a **jelzőrendszeres házi segítségnyújtás** – amely segélyhívó készülék alkalmazásával a krízishelyzetek elhárítása céljából saját otthonukban látja el a rászorulókat – 2010-ben kikerült a kötelező önkormányzati feladatok köréből. Azóta normatív állami támogatás helyett pályázati úton finanszírozzák. Ennek ellenére mindkét ellátás országos lefedettsége emelkedett, előbbié 75, utóbbié 59%-os volt 2014-ben. Az ellátottságban szoros összefüggés mutatható ki a településmérettel, azon helységek aránya pedig, ahol helyben is működik szolgáltató, ennél a kettőnél a legalacsonyabb az eddig vizsgáltak közül. (A jelzőrendszeres házi segítségnyújtásnál ez minden bizonnyal a tevékenység jellegéből is adódik, mivel diszpécser-szolgálatot nem szükséges minden helységben fenntartani.)

Az időskorúak napközbeni tartózkodására szolgáló **idősek klubjainak** fenntartásáról az a települési önkormányzat köteles gondoskodni, amelyeknek a területén 3000 főnél több állandó lakos él. Az ellátási kötelezettség tehát a lakosság-számhoz és nem a célcsoport-hoz kötődik. A klubok szolgáltatásait az 1000 fő alatti települések mindössze egyharmadában lehet igénybe venni, viszont ezek többségében nincs helyben az intézmény (74%), így a rászorulókat kénytelenek naponta átjárni egy másik község vagy város klubjába, ami nem kis megterhelést ró rájuk vagy hozzátartozóikra, még akkor is, ha egyes önkormányzatok próbálják megoldani a szállítást. Itt is felülreprezentáltak a kistéleplések: az 1000 főnél nem népesebb községek között az ellátásokat helyben működtetők aránya jóval alacsonyabb, mint az 1000 fő feletti kategóriában.

3. tábla

Az egyes szociális alapszolgáltatásokat helyben működtető települések aránya az ellátást biztosító települések százalékában, 2014

(%)

Népesség-nagyság-kategória, fő	Házi segítségnyújtás	Szociális étkeztetés	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	Támogató szolgáltatás	Idősek nappali ellátása
– 499	8,0	35,0	0,2	0,1	17,1
500– 999	20,8	59,7	0,8	0,6	42,4
1 000– 1 999	38,9	68,6	4,3	1,3	65,0
2 000– 4 999	64,0	86,7	13,8	10,6	86,9
5 000– 9 999	88,4	99,2	47,0	39,2	97,2
10 000–19 999	96,3	100,0	80,4	72,9	100,0
20 000–49 999	100,0	100,0	97,0	80,0	100,0
50 000–99 999	100,0	100,0	88,9	100,0	100,0
100 000–	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Budapest	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ország összesen	33,2	61,5	10,1	7,8	57,7
1000 alatt	12,8	44,5	0,4	0,3	25,8
1000 –	58,6	81,3	22,1	17,3	83,6

Szolgáltatók, férőhelyek, ellátottak

Az előzőekben az ellátások, szolgáltatások létét, igénybevételek lehetőségét mutattuk be, különös tekintettel az alacsony lélekszámú településekre. Árnnyaltabb megközelítést tesz lehetővé, ha azt is szemügyre vesszük, hány

szolgáltató tevékenykedik a különböző helységekből. Az intézmények számában is egyfajta – a korábban már említett – urbanizációs lejtő tapasztalható: minél kisebb egy település, annál kevesebb intézményt találunk, ennek pedig egyenes következménye, hogy a rászorulókat sokszor nem tudják a lakóhelyükön igénybe venni az ellátásokat.

4. tábla

Az egy településre jutó szolgáltatók átlagos száma, 2014

Népesség-nagyság-kategória, fő	Házi segítségnyújtás	Szociális étkeztetés	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	Támogató szolgáltatás	Idősek nappali ellátása
– 499	0,07	0,29	0,00	0,00	0,06
500– 999	0,20	0,54	0,00	0,00	0,14
1 000– 1 999	0,40	0,64	0,03	0,01	0,26
2 000– 4 999	0,70	0,86	0,08	0,08	0,54
5 000– 9 999	1,14	1,16	0,30	0,34	0,95
10 000–19 999	1,49	1,55	0,55	0,77	1,36
20 000–49 999	2,08	2,43	0,83	1,08	1,95
50 000–99 999	4,09	5,09	0,73	2,73	4,36
100 000–	10,86	10,71	0,86	5,00	10,71
Budapest	59,00	109,00	21,00	16,00	99,00
Ország összesen	0,42	0,67	0,07	0,09	0,36

Az, hogy egy önkormányzat biztosítja az ellátást, nem jelenti azt, hogy az összes igényt képes kielégíteni, többek között az eltérő **kapacitások** miatt. A szociális ellátottság vizsgálatánál a területi lefedettség mellett tehát fontos tényező a kapacitások nagysága is, amit általában a férőhelyek számával mérhetünk. Az említett szolgáltatások közül azonban csak az idősek klubjában tudjuk a férőhelyeket vizsgálni, a többinél csupán az ellátottak számára hagyatkozhatunk, ami kevésbé pontos mutató, bár többnyire a kapacitás függvénye.

Az ellátottak 65 évnél idősebb népességszámhoz viszonyított aránya – a támogató szolgáltatást kivéve – a kisebb településeken magasabb, mint a nagyobbakon. Ez látszólag ellentmond az előzőekben tett megállapításnak, miszerint minél kisebb egy település, annál rosszabb az intézményes ellátottság, továbbá megkérdőjelezi annak az általános nézetnek az érvényességét, hogy a kistélepléseken élők, a kiterjedtebb családi, rokonsági, szomszédsági viszonyok miatt, kevésbé vannak rászorulva az intézményes segítségre. E ténytet magyarázhatja, hogy azokon a kisebb helyeken, ahol megoldott a gondozás, ott sokan igénybe is veszik – ezzel is bizonyítva az előregedett kistéleplések fokozottabb ellátási igényét –, azonban ahol nincs jelen, ott nagy számban maradnak segítség nélkül a rászorulókat. A hátrányos helyzetű kistéleplések aprófalvaiban végzett vizsgálat eredményei azt mutatták, hogy a rászorulóknak csak kis hányada vette igénybe az étkeztetést, a szolgáltatás kihasználtsága egyáltalán nem volt jelentős. Ennek okát elsősorban az ételek nem megfelelő minőségében, mennyiségében, a szállítás hétvégi megoldatlanságában látták, de egyes esetekben a térítési díj összege, valamint a szociális ellátások megbélyegző jellege is közrejátszott (Kostyál L. Á. 2009).

5. tábla

Az egyes szociális alapszolgáltatások ellátottjainak és férőhelyeinek száma a települések népességnagyság-kategóriája szerint, 2014

(fő)

Népességnagyság-kategória, fő	Házi segítségnyújtásban részesülő 65 éven felüliek tízezer azonos korúra jutó száma	Étkeztetésben részesülő 65 éven felüliek tízezer azonos korúra jutó száma	Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülő 65 éven felüliek tízezer azonos korúra jutó száma	Támogató szolgáltatásban részesülők tízezer lakosra jutó száma	Idősek nappali ellátásában tízezer 65 éven felülire jutó férőhely
– 499	1 952,4	1 824,7	364,6	52,1	390,2
500– 999	1 564,8	1 865,3	243,3	65,1	337,7
1 000– 1 999	1 361,7	1 650,0	202,8	68,7	358,7
2 000– 4 999	1 194,3	1 378,7	166,4	93,1	330,7
5 000– 9 999	954,0	1 152,0	170,6	117,1	254,7
10 000–19 999	677,9	875,0	136,9	135,4	195,8
20 000–49 999	373,9	613,5	105,6	74,6	128,0
50 000–99 999	391,6	606,2	94,6	85,7	134,4
100 000–	741,7	1050,8	72,7	87,9	159,9
Budapest	149,0	381,2	47,4	22,1	178,4
Ország összesen	760,8	984,0	130,9	78,0	226,7

Nehezíti az ellátottsági mutatók értékelését, hogy egy adott szolgáltatás jelenléte csak lehetőséget fejez ki, nincs információ arról, hogy a rendelkezésre álló kapacitások elegendőek-e, milyen igény, szükséglet mutatkozik irántuk, mint ahogyan a szolgáltatások színvonaláról, minőségéről sincs ismeretünk. Elgondolkodtató, hogy a kutatásokat végzők többször szembe-sültek azzal, hogy a rászorulókat nem is informálják arról, hogy jogosultak lennének igényelni a gondozást (Kostyál L. Á. 2009). Erre az információs aszimmetriára mutat rá a TÁRKI hátrányos helyzetű kistelepüléseken végzett felmérése is, amiből kiderül, hogy a szociális étkeztetésben részesülők közel egynegyede csak informális csatornákon keresztül szerzett tudomást a lehetőségről (Tausz K. 2014). „Az ellátás igénybevétele ott nagyobb mértékű, ahol a szolgáltatást biztosító intézmény személyzete időt és energiát nem sajnálva, kellő figyelmet fordít arra, hogy a szolgáltatásokat megismertesse, »közelebb vigye« a lakossághoz.” (Rácz K. 2008).

Kézenfekvő, hogy a támogató szolgálat – amit kifejezetten a fogyatékosokkal élő személyek részére hoztak létre – ellátottjait összevessük a fogyatékosok⁴ számával is. A szolgáltatást 2014-ben 13,5 ezren, 2011-ben 17 ezren vették igénybe, ez a magánháztartásban élő fogyatékosok alig 4%-át teszi ki országos szinten, az 1000 fő alatti települések esetében pedig a 2,5%-át.

Fenntartók

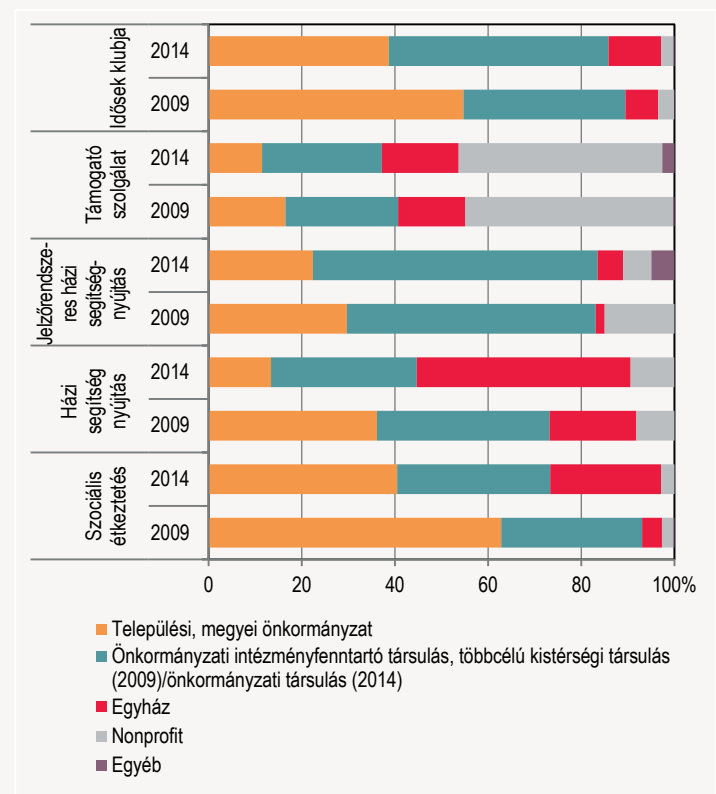
Az alapszolgáltatások megszervezése még öt évvel ezelőtt is szinte teljes egészében az önkormányzatokra hárult, a nem állami szervezetek aránya – a támogató szolgálatot kivéve – csekély volt. A kisebb önkormányzatok – hacsak nem rendelkeztek valamilyen rendkívüli bevételi forrással – nehezen tudták ellátni a feladataikat, ezért közös erővel, társulásokba tömörülve (önkormányzati intézményfenntartó, többcélú kistérségi) igyekeztek eleget tenni kötelezettségeiknek. Az alapszolgáltatások fenntartói szerinti összetételében egyre nagyobb szerepet kapott a társulások fenntartói forma a korábban domináns önálló települési önkormányzati működtetés helyett. A társulások kétségtelen hozadéka, hogy a korábban szolgáltatáshiányos térségekben, kistelepüléseken is – ahol számos közszolgáltatás önálló megszervezésére sem szakmai, sem gazdaságossági okokból nem lett volna mód – megjelentek az alapvető szociális szolgáltatások, így a feladatok észszerűbb és költségkímélőbb körülmények között teljesíthetők. Ugyanakkor a társulásokba való tömörülés nem feltétlenül jelentett egyet a jobb ellátottsággal. Látszólag megszűntek a fehér foltok, de a szociális szférában problémát jelent a helyi viszonyokban való járatlanság, az infor-

mációhiány és a potenciális rászorulóknak túlságosan nagy köre, a meglévő kapacitások túlerheltsége.

Az elmúlt években a fenntartói arányok némi átrendeződésének lehettünk tanúi. Az önkormányzatok dominanciája fokozatosan csökkent (különösen az étkeztetésnél és a házi segítségnyújtásnál figyelhető meg ez a tendencia), az egyházi fenntartók aránya nagyobb lett. A társulások⁵ aránya pedig – a házi gondozás kivételével – kismértékben ugyan, de tovább emelkedett.

2. ábra

Az ellátottak megoszlása a szolgáltatások fenntartói szerint

⁴ Forrás: 2011. évi népszámlálás.

⁵ A helyi önkormányzatok társulási rendszere a közelmúltban átalakult: 2013. január 1-jével hatályát veszítette a társulási formákról rendelkező két törvény: a helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló 1997. évi CXXXV. törvény és a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásairól szóló 2004. évi CVII. törvény, egyúttal hatályba lépett a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény.

Összefoglalás

Az eddigiek során vizsgált szociális szolgáltatások elérhetősége, hozzáférhetősége az elmúlt öt év folyamán javult. Ennek ellenére az étkeztetés és a házi segítségnyújtás esetében még mindig nem értük el a teljes lefedettséget, holott ez az a két ellátástípus, amelyet a szociális törvény szerint mindegyik településen biztosítani kell.

A szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélye erősen függ a települések nagyságától, általánosságban megállapítható, hogy minél kisebb egy település, annál kevésbé biztosított az ellátás. Az 1000 főnél nem népesebb községek lefedettsége az országos átlag alatt van, vagyis éppen az idősek által nagyobb arányban lakott területeken kevésbé kiépítettek az egyes gondozási formák.

Az ellátást helyben működtető és az ellátásba bevont helységek egymáshoz viszonyított arányát, valamint az egy településre jutó szolgáltatók számát tekintve is a kisebb települések vannak hátrányosabb helyzetben.

Irodalomjegyzék

Bajmócy Péter – Balogh András (2002): Aprófalvas településállományunk differenciálódási folyamatai. Földrajzi Értesítő 11. évf. 3–4. szám
 Balogh András (2008): Az aprófalvas településállomány differenciálódási folyamatai Magyarországon. Savaria University Press, Szombathely
 G. Fekete Éva (2013): Az aprófalvak gazdasági megújulásának lehetőségei. In: Hátrányban, vidéken. Argumentum Kiadó, Budapest
 Kiss Márta (2008): Túristvándi – kis falu, nagy tervekkel. In: Kistéleplések lépéskényszerben. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest

Kostyál László Árpád (2009): Mélyszegénységben élők kapcsolata egyes szociális alapszolgáltatásokkal. Kapocs, VIII. évf., 2. szám, Budapest
 Kovács Katalin (2013): Területi, társadalmi hátrányok és beavatkozási politikák. In: Hátrányban, vidéken. Argumentum Kiadó, Budapest
 NCCSZI (2011): Gyermekjóléti alapellátások és szociális szolgáltatások – helyzetértékelés – . Budapest
 Németh Nándor (2008): Fejlődési tengelyek az új hazai térszerkezetben. ELTE Regionális Tudományi Tanszék, Budapest
 Rác Katalin (2008): Szociális feladatellátás a kistélepléseken és többcélú kistérségi társulásokban. In: Somlyódy P. E. – Kovács K. (szerk.): Függőben. Közszolgáltatás-szervezés a kistéleplések világában. KSH ROP 3.1.1. Programigazgatóság. Budapest
 Schwartz Gyöngyi (2008): „Ide elkötelezett emberek kellene, akik élhető falvakat akarnak”. In: Kistéleplések lépéskényszerben. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest
 Tausz Katalin (2014): Szociális étkeztetés a hátrányos helyzetű kistélepléseken. TÁRKI Regionális Műhelytanulmányok, 2014. 5.szám, Budapest
 Váradi Monika Mária – Schwarcz Gyöngyi (2013): „Itt kis léptékekben kell gondolkodni”. In: Hátrányban, vidéken. Argumentum Kiadó, Budapest
 Varga Gabriella Katalin: Falugondnoki szolgáltatás a bonyhádi kistérség három településén.
http://igyk.pte.hu/files/tiny_mce/File/kari_projektek/ut/vargagabriellakatalin_falugondnokiszolgáltatatas.pdf

További információk, adatok
(linkek):

[Módszertan](#)

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Információszolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu